FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT MARCO DARMON
fremsat den 23. april 1986 *

Høje Domstol.

1. Sagsøgeren i hovedsagen, van Roosmalen, der er nederlandsk præst og tilknyttet Postel-klosteret i Belgien, blev i 1955 udsendt som missionær til Zaire. I 1977 tegnede han den frivillige forsikring, der i henhold til artikel 77 i Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW — lov om almindelig uarbejdsdygtighed, *Staatsblad* 1975, s. 674) kan tegnes af personer, der er beskæftiget i et udviklingsland.

Da han i 1981 blev ramt af en invaliderende sygdom i Zaire, ansøgte han derfor i oktober samme år om ydelser ifølge AAW. I første omgang fik han tildelt ydelserne med virkning fra 12. januar 1982, men de bortfaldt endeligt med virkning fra 1. december samme år i henhold til afgørelse af 8. december, truffet af det kompetente socialsikringsorgan, sagsøgte i hovedsagen.

Afgørelsen støttedes på artikel 10 i Koninklijk Besluit af 19. november 1976, der er udstedt til gennemførelse af ovennævnte artikel 77 (*Staatsblad*, s. 622), hvori det blandt andet bestemmes:

»Enhver, som anses for forsikret, har som undtagelse fra lovens artikel 6 først ret til ydelser for uarbejdsdygtighed, når han her i landet i en uafbrudt periode på 52 uger har været uarbejdsdygtig, og hvis han efter denne periode fortsat er uarbejdsdygtig.«

Som det fremgår af kendelsen fra den forelæggende ret, Raad van Beroep, Utrecht, opfylder van Roosmalen ifølge den sagsøgte institution ikke denne betingelse, idet han tog fast bopæl i Postel den 2. juli 1982, efter at han siden marts 1981 flere gange regelmæssigt havde opholdt sig her.

2. Den nederlandske ret ønsker afgjort, om ovennævnte bopælskrav er i overensstemmelse med fællesskabsretten.

Med det *første spørgsmål* ønsker retten således oplyst, om kravet om, at den, der har tegnet en frivillig forsikring, og som vender tilbage fra et udviklingsland, efter forsikringsbegivenhedens indtræden skal tage bopæl i Nederlandene og være bosat dér uafbrudt i 52 uger, men ikke kan tage bopæl eller opholde sig i en anden medlemsstat, er en hindring for den frie bevægelighed for personer, jfr. traktatens artikler 52 og 53 og andre fællesskabsretlige bestemmelser.

Med sit *andet, tredje og fjerde spørgsmål* ønsker den Nederlandske ret også en afklaring af begrebet »selvstændig erhvervsdrivende« for at kunne afgøre, om sagsøgeren i hovedsagen — når henses til arten af hans beskæftigelse og den af AAW omfattede personkreds — kan påberåbe sig artikel 1, litra a) ii) eller iv), i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 II, s. 366), som ændret ved Rådets forordning nr. 1390/81 af 12. maj 1981 om udvidelse af forordning

* Oversat fra fransk.

(EØF) nr. 1408/71 til også at omfatte selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer (EFT L 143, s. 1).

Efter at have fastslået, at der i henhold til AAW's artikel 77, som finder anvendelse på sagsøgeren, ved tildeling af ydelser ved invaliditet tages hensyn til den beskæftigelse, der udøves uden for EØF's område, har den nederlandske ret med sit *femte spørgsmål* ønsket oplyst, om AAW i denne henseende kan anses for »lovgivning« i den i artikel 2 i forordning nr. 1408/71 anførte betydning, og, i bekræftende fald, om en arbejdstager eller en selvstændig erhvervsdrivende,

»som udelukkende har været omfattet af denne lovgivning på grund af virksomhed uden for EØF's område, har ret til beskyttelse efter [denne] forordning...«.

Med det *sidste spørgsmål* ønskes det afgjort, om den betingelse, som vedrører pligten til at have haft bopæl eller opholdssted i Nederlandene i 52 uger forud for afgørelsen om tildeling af ydelser, er omfattet af artikel 2, stk. 4, i ovennævnte forordning nr. 1390/81, som blandt andet vedrører ophævelsen af bopælsklausuler under overgangsperioden efter forordningens ikrafttræden den 1. juli 1982 (artikel 4).

3. Disse seks præjudicielle spørgsmål rejser følgende problem: Såfremt en EF-borger ønsker at anfægte en bopælsklausul, der opstilles som betingelse for retten til de i henhold til en medlemsstats lovgivning fastsatte ydelser ved invaliditet i tilfælde af uarbejdsdygtighed, kan han da påberåbe sig forordning nr. 1408/71, som blev ændret ved forordning nr. 1390/81 og som således siden 1. juli 1982 omfatter selvstændige erhvervsdrivende? Efter at have sammenfattet spørgsmålene på den måde kan jeg nu uddybe problemet nærmere, ligesom analysemetoden dermed er fastlagt.

Jeg kan tilslutte mig Kommissionens opfattelse, hvorefter besvarelsen af det første spørgsmål nødvendigvis må afhænge af besvarelsen af det sidste. Forordning nr. 1408/71, som ændret ved forordning nr. 1390/81, blev udstedt til gennemførelse af EØF-traktatens artikler 51 ff., således at gyldigheden af den anfægtede klausul nødvendigvis må vurderes på grundlag af alle de nævnte bestemmelser.

Inden jeg foretager den vurdering, må der imidlertid tages stilling til, om sagsøgeren i hovedsagen — når henses til sagens særlige omstændigheder — med føje kan påberåbe sig ovennævnte forordning. Selv om den nederlandske lovgivning som social sikringsgren vedrørende ydelser ved invaliditet (artikel 4, stk. 1, litra b), og bilag VI, litra I. Nederlandene, punkt 4) er omfattet af forordning nr. 1408/71's saglige anvendelsesområde, fremgår det af forelæggelseskendelsen, at den nationale ret er i tvivl om, hvorvidt sagsøgeren er omfattet af forordningens *personkreds*, jfr. artikel 2, stk. 1, som bestemmer, at

»denne forordning finder anvendelse på arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende, som er eller har været omfattet af lovgivningen i en eller flere medlemsstater, og som er statsborgere i en af disse stater...«.

Nærmere betegnet har den forelæggende ret, for så vidt angår den af sagsøgeren udøvede særlige beskæftigelse, rejst tvivl om, hvorvidt han er »selvstændig erhvervsdrivende«, jfr. artikel 1, litra a), i forordning nr. 1408/71 (spørgsmål 2-4). Retten ønsker yderligere afgjort, om han kan anses for at være undergivet en medlemsstats lovgivning, jfr. ovennævnte bestemmelse og forordningens artikel 1, litra j), når henses til, at

AAW omfatter beskæftigelse udøvet uden for Fællesskabets geografiske område.

Først når disse to problemer er løst, skal der om fornødent tages stilling til, om den anfægtede bopælsklausul er i overensstemmelse med den afledte fællesskabsret.

Begrebet »selvstændig erhvervsdrivende«

4. Som Kommissionen har bemærket, er retten til ydelser ifølge AAW betinget af, at sagsøgeren i 52 uger inden forsikringsbegivenhedens indtræden har udøvet »en beskæftigelse eller et erhverv«, hvorved han har oppebåret »indtægter«. Efter nederlandsk skatteret er begrebet indtægter imidlertid ikke begrænset til udelukkende at omfatte indtægter fra udførelsen af en arbejdskontrakt, driften af en virksomhed eller udøvelsen af et selvstændigt erhverv, idet der — for at anvende ordlyden i den forelæggende rets tredje spørgsmål — mere generelt er tale om indtægter

»fra arbejde i samfundets økonomiske liv, hvorved der tilstræbes finansiel gevinst, eller hvorved en sådan efter samfundets almindelige økonomiske regler med rimelighed kan forventes«.

Som følge af denne definition udvides AAW til ud over arbejdstagere og »egentlige« selvstændige også at omfatte en marginalkategori af »uegentlige« selvstændige, og den forelæggende ret ønsker derfor afgjort, om de kan anses for »selvstændige erhvervsdrivende« i forordning nr. 1408/71's forstand.

Spørgsmål 2-4 vedrørende begrebet »selvstændig erhvervsdrivende« skal ses i dette perspektiv. Inden man som Kommissionen analyserer formålet med og opbygningen af de i denne henseende relevante bestemmelser i forordning nr. 1408/71, må det fastslås, at forordningen skal fortolkes i lyset af den ånd, hvori den er udstedt, og under hensyntagen til de mål i traktaten, den skal tilgodese (17/76, Brack, Sml. 1976, s. 1429, præmis 19).

I denne henseende bemærkes, at fællesskabsreglerne om social sikring ifølge Domstolens faste praksis

»er påvirket af en almindelig tilbøjelighed i medlemsstaternes socialret til at udstrække området for den sociale sikring til nye grupper af personer under hensyn til lighed i risiko og livsvilkår« (ovennævnte sag 17/76, præmis 20).

Som generaladvokat Mayras fremhævede i sit forslag til afgørelse i ovennævnte sag 17/76, Brack (på s. 1462), skal de socioprofessionelle kriterier, hvorefter man sondrer mellem arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende, ud fra selve formålet med EØF-traktatens artikel 51 — »indførelsen af en så vidtgående frihed som muligt for arbejdskraftens bevægelighed« (75/63, Hoekstra — Unger, Sml. 1954-1964, s. 471, navnlig s. 474) — ikke forstås »snævert«. I samme ånd udtalte generaladvokat Gand vedrørende forordning nr. 3, som senere blev afløst af forordning nr. 1408/71:

»Forordningens anvendelsesområde afgrænses således af et socialretligt, ikke af et arbejdsretligt kriterium...« (19/68, De Cicco, Sml. 1965-1968, s. 567, navnlig s. 574).

Ifølge selve traktaten har begreberne arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende derfor et fællesskabsretligt indhold, idet de — i henhold til Domstolens definition i den principielle dom i Hoekstra-sagen — omfatter

»alle, der i denne egenskab og uanset under hvilken benævnelse er omfattet af de forskellige nationale sociale sikringsordninger« (ovennævnte sag 75/63, på s. 475).

Det er således tilhørsforholdet til en social sikringsordning i en medlemsstat og ikke den efter national ret gældende betegnelse for den udøvede virksomhed, der er afgørende for en EF-borgers retsstilling i henhold til forordning nr. 1408/71.

I den foreliggende sag er det ubestridt, at sagsøgeren var forsikret efter AAW, der — som jeg har nævnt — er omfattet af forordning nr. 1408/71's saglige anvendelsesområde.

5. Følgelig er fortolkningen af begrebet »selvstændig erhvervsdrivende« ikke af afgørende betydning for anvendelsen af den fællesskabsretlige garanti. Da begrebet, som den forelæggende ret anmoder Domstolen om at fortolke, dog, som anført af den nationale ret, kan have en vis betydning for afgørelsen af den sag, som er indbragt for den, skal jeg fremsætte følgende bemærkninger.

Efter min opfattelse skal udtrykket fortolkes vidt, således som det fremgår af dels Domstolens ovennævnte praksis, dels en gennemgang af selve bestemmelserne i forordning nr. 1408/71. Da der her er tale om en person,

»der inden for rammerne af en social sikringsordning oprettet for arbejdstagere, for selvstændige erhvervsdrivende, for samtlige indbyggere eller for visse kategorier af indbyggere i en medlemsstat, er frivilligt forsikret mod en eller flere risici svarende til de sikringsgrene, på hvilke denne forordning finder anvendelse«,

bestemmer forordningens artikel 1, litra a), iv), at i denne forordning

»betyder udtrykkene 'arbejdstager' og 'selvstændig erhvervsdrivende' henholdsvis enhver person:

...

— [som] udøver lønnet virksomhed eller selvstændig virksomhed...«.

For så vidt angår selvstændige erhvervsdrivende omfatter denne definition, som Kommissionen har betegnet som en »tautologi«, hele kategorien af selvstændige, således som det er påvist af Kommissionen. Som den forelæggende ret, Nederlandene og Kommissionen har gjort det, er det derfor nødvendigt at søge mere præcise kriterier i de øvrige bestemmelser i artikel 1, litra a), i forordning nr. 1408/71. Kravet om en ensartet fortolkning berettiger en sådan fremgangsmåde.

Ret beset er det kun artikel 1, litra a), ii), vedrørende lovpligtig forsikring, der giver mere anvendelige kriterier. Der henvises nemlig her dels til den gældende sociale sikringsordnings administrations- eller finansieringsmetode, for så vidt det herved er muligt at afgøre, om sagsøgeren er arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende, dels »i mangel af sådanne kriterier... til definitionen i bilag I«, hvori fællesskabslovgiver i henhold til sidste betragtning i forordning nr. 1390/81 fandt det »nødvendigt... at præcisere, hvad der forstås ved udtrykkene 'arbejdstager' og 'selvstændig erhvervsdrivende' i henhold til forordning (EØF) nr. 1408/71, såfremt den pågældende er omfattet af en social sikringsordning for samtlige indbyggere, visse kategorier af indbyggere eller hele den erhvervsmæssigt beskæftigede del af befolkningen i en medlemsstat...«.

For så vidt angår Nederlandene, præciseres det således i bilagets punkt I, at

»som selvstændig erhvervsdrivende anses i henhold til forordningens artikel 1, litra a), ii), enhver person, der har en beskæftigelse eller et erhverv, hvor der ikke foreligger en arbejdskontrakt.«

Kommissionen har foretaget en sammenligning af de forskellige sproglige udgaver af denne bestemmelse, og det fremgår heraf, at der skal anlægges en vid fortolkning. Definitionen omfatter således ikke blot *faglig beskæftigelse* (bogstavelige betydning i den nederlandske version), men mere generelt *enhver beskæftigelse*, som udøves, selv om der ikke foreligger en arbejdskontrakt, blot der er tale om lønnet beskæftigelse. Arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende har nemlig det til fælles, at de oppebærer en indtægt som modydelse for det udførte arbejde. Herefter er der intet til hinder for at betegne de personer som »selvstændige erhvervsdrivende«, som, uden at der foreligger en arbejdskontrakt, har udøvet en beskæftigelse, for hvilken de i nederlandsk skatterets forstand har oppebåret indtægter, som ikke hidrører fra udøvelsen af et liberalt erhverv eller fra selvstændig drift af en virksomhed.

Begrebet »lovgivning«

6. Ifølge AAW's artikel 77 er retten til at lade sig forsikre udvidet til også at omfatte personer, som udøver eller har udøvet beskæftigelse i et land, der har status som udviklingsland. Spørgsmålet er herefter, om personer, der således er forsikret i henhold til en lovgivning, som tager hensyn til beskæftigelse udøvet i stater, som ikke udgør en del af Fællesskabets område, jfr. EØF-traktatens artikel 227, er omfattet af personkredsen efter forordning nr. 1408/71 som defineret i artikel 2, stk. 1, samt i artikel 1, litra j), der bestemmer, at i denne forordning

»betyder udtrykket 'lovgivning' i forhold til enhver medlemsstat bestående og fremtidige love, administrative forskrifter, vedtægtsmæssige bestemmelser og alle andre gennemførelsesregler vedrørende de i artikel 4, stk. 1 og 2, nævnte sociale sikringsgrene eller sikringsordninger«

Spørgsmålet må besvares bekræftende. Ligesom generaladvokat Capotorti er jeg af den opfattelse, at

»ved afgrænsningen af anvendelsesområdet for forordning nr. 1408/71 må den afgørende vægt ikke lægges på kriteriet stedet, hvor beskæftigelsen har været udøvet, men på den tilknytning, som arbejdstageren har til en medlemsstats institution for social sikring, uanset hvor han arbejder eller har arbejdet.«

Generaladvokaten udtalte videre:

»Der er nemlig ikke tale om at udstrække... [den fællesskabsretlige] ordning til også at omfatte forsikringsperioder, der er tilbagelagt efter en social sikringsordning i... [et tredjeland], men udelukkende om at give det forhold en afgørende vægt, at forsikringsperioderne er blevet tilbagelagt efter en social sikringsordning, som er oprettet i en medlemsstat« (87/76, Bozzone, Sml. 1977, s. 687, navnlig s. 706).

Domstolen har bekræftet afgørelsen i Bozzone-sagen, som var i overensstemmelse med det nævnte forslag til afgørelse, i dommen i sag 150/79, Kommissionen mod Belgien (Sml. 1980, s. 2621), der vedrørte en belgisk lov,

»hvorved organer til administration af social sikring for ansatte fra Congo og Ruanda-Urundi stilles under den belgiske stats kontrol og garanti...« (150/79, præmis 2),

idet den fastslog, at en sådan

»ved belgisk lov indført ordning, som under den belgiske stats kontrol forvaltes af et offentligt belgisk organ, og som generelt set ikke udfolder sine nuværende virkninger i

de tidligere belgiske kolonier, men først og fremmest i det belgiske moderland ... kan påvirke arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet, således som den er sikret ved artikel 48-51 i traktaten og ved fællesskabsforordningerne.«

Herefter udtalte Domstolen, at

»under disse omstændigheder kan den kendsgerning, at alle ydelser har deres oprindelse i forsikringsperioder, der er tilbagelagt inden 1. juli 1960 uden for Fællesskabets område, ikke medføre, at fællesskabsforordningerne vedrørende social sikring ikke finder anvendelse« (150/79, præmis 7).

Det kan herefter fastslås, at den nederlandske lov om uarbejdsdygtighed, hvis artikel 77 bestemmer, at loven også omfatter personer, som har udøvet beskæftigelse i et udviklingsland, må anses for en »lovgivning« i henhold til artikel 1, litra j), og artikel 2, stk. 1, da den således indførte sociale sikringsordning i øvrigt forvaltes af et nederlandsk organ under statens kontrol.

Dette institutionelle tilknytningsmoment er det afgørende kriterium for anvendelsen af forordning nr. 1408/71, mens det er uden betydning, om den forsikrede udelukkende har udøvet sin virksomhed i et tredjeland. Set ud fra denne synsvinkel påvirkes denne konklusion ikke af de særlige bånd, som består mellem det pågældende tredjeland og medlemsstaten, og som er karakteristiske for de forhold, der består mellem Belgien og dets tidligere kolonier i de to nævnte sager. Ganske vist fastslog Domstolen dette forhold i Bozzone-dommen. Hverken i denne dom eller — i endnu mindre grad — i dommen i traktatbrudssagen 150/79 fandtes de særlige bånd mellem de to pågældende stater imidlertid at være afgørende for, om den belgiske lov kunne betegnes som »lovgivning« i forordning nr. 1408/71's forstand.

Jeg mener således, at den anfægtede nederlandske bestemmelse bør betegnes som »lovgivning« i henhold til artikel 2, stk. 1, i forordning nr. 1408/71.

Bopælsklausulen

7. Det skal herefter afgøres, om det omtvistede bopælskrav — hvorefter den pågældende skal have været uarbejdsdygtig »her i landet i en uafbrudt periode på 52 uger« — er foreneligt med artikel 2, stk. 4, i forordning nr. 1390/81, der bestemmer:

»Enhver ydelse, som på grund af den pågældendes nationalitet eller bopæl ikke har været fastsat eller har været suspenderet, skal på den pågældendes begæring fastsættes eller udredes på ny fra denne forordnings ikrafttræden...«,

dvs. den 1. juli 1982 (artikel 4).

Formålet med bestemmelsen er, at personer, som er omfattet af de pågældende fællesskabsforordningers personkreds, fra dette tidspunkt kan oppebære de sociale ydelser, hvis fastsættelse er blevet dem nægtet, eller som, efter at dette er sket, er blevet suspenderet »på grund af den pågældendes nationalitet eller bopæl«.

I denne forbindelse har den nederlandske retsinstans rejst spørgsmålet, om ovennævnte bopælskrav, som er en forudsætning for selve *eksistensen* af retten til ydelser ved invaliditet, ophæves af artikel 2, stk. 4, selv om denne bestemmelse kun synes at vedrøre den situation, hvor den forsikredes pension ikke *fastsættes,* eller hvor de deraf flydende

ydelser ikke *udbetales*, fordi den pågældende tager bopæl i en anden medlemsstat end den, hvor den institution, der skal udrede ydelserne, er beliggende.

Som det fremgår af Nederlandenes og Kommissionens indlæg, rejser dette spørgsmål et problem vedrørende rækkevidden af princippet om »ophævelse af bopælsbestemmelser«, jfr. artikel 10, stk. 1, i forordning nr. 1408/71, som artikel 2, stk. 4, i forordning nr. 1390/81 kun har til formål at gennemføre for en overgangsperiode. Det drejer sig nærmere bestemt om at afgøre, hvorvidt bestemmelsen vedrører en betingelse for at erhverve retten eller blot en betingelse for at gennemføre eller opretholde denne ret.

I denne forbindelse bestemmer artikel 10, stk. 1, i forordning nr. 1408/71, som i det væsentlige er en gentagelse af tidligere bestemmelser i forordning nr. 3:

»Kontantydelser ved invaliditet..., hvortil der er *erhvervet* ret efter lovgivningen i en eller flere medlemsstater, kan... ikke nedsættes, ændres, stilles i bero, inddrages eller beslaglægges som følge af, at den berettigede er bosat i en anden medlemsstat end den, hvori den institution, som det påhviler at udrede ydelsen, er beliggende« (min fremhævelse).

Domstolen har allerede tidligere haft lejlighed til at udtale sig om rækkevidden af udtrykket »erhvervet«, som optræder i denne bestemmelse. Som fastslået i Smiejadommen er formålet med bestemmelsen

»at begunstige arbejdskraftens frie bevægelighed ved at beskytte de pågældende mod den forskelsbehandling, som kunne blive et resultat af flytningen af deres bopæl fra en medlemsstat til en anden« (51/73, Sml. 1973, s. 1213, præmis 20).

Følgelig udtalte Domstolen i Caracciolodommen, at

»det fremgår af dette princip, at den pågældende ikke blot bevarer sin ret til at modtage pension og andre ydelser, som han har erhvervet ret til i medfør af lovgivningen i en eller flere medlemsstater, selv efter at have taget bopæl i en anden medlemsstat, *men ligeledes at han ikke kan nægtes en sådan ret, udelukkende fordi han ikke har bopæl på området i den stat, hvor den institution, som det påhviler at udrede ydelsen, er beliggende*« (92/81, Sml. 1982, s. 2213, præmis 14, min fremhævelse).

Denne løsning hviler på EØF-traktatens artikel 51, der, som fastslået af Domstolen i den nylig afsagte Spruyt-dom, har til formål

»at gennemføre den størst mulige grad af fri bevægelighed for vandrende arbejdstagere, hvilket er en del af Fællesskabets grundlag.«

Herefter fastslog Domstolen, at

»målet for artiklerne 48-51 [ikke] ville... blive nået, hvis arbejdstagerne ved at udøve deres ret til fri bevægelighed skulle miste de sociale fordele, som sikres dem ved en medlemsstats lovgivning« (284/84, Spruyt, dom af 28. februar 1986, præmis 18 og 19).

Ifølge Domstolens praksis skal således alle bopælsbestemmelser principielt ophæves, som ikke blot er en betingelse for den fortsatte udbetaling af allerede erhvervede ydelser, men ligeledes for selve erhvervelsen af retten til disse ydelser.

Artikel 2, stk. 4, i forordning nr. 1390/81 skal ses i denne sammenhæng. Ifølge denne bestemmelse er selvstændige erhvervsdri-

vende, som ville have erhvervet ret til ydelser inden 1. juli 1982, hvis de havde opfyldt bopælskravet, ikke omfattet af bestemmelsen i artikel 2, stk. 1, hvorefter forordningen

»[ikke] giver... ret til ydelser for noget tidspunkt, der ligger forud for dens ikrafttræden«,

hvorimod de fra dette tidspunkt kan påberåbe sig artikel 10 i forordning nr. 1408/71 som fortolket af Domstolen.

Jeg skal imidlertid her fremsætte to bemærkninger.

— Forstået således kan princippet, som det udtrykkeligt fremgår af selve ordlyden af artikel 10, stk. 1, gøres til genstand for visse ændringer. Her bestemmer bilag VI til forordning nr. 1408/71 om »særregler for anvendelsen af visse medlemsstaters lovgivning«, for Tyskland (litra C, punkt 1., litra b]:

»Reglerne i forordningens artikel 10 berører ikke de bestemmelser, hvorefter ulykkestilfælde (og erhvervssygdomme), der er indtruffet uden for Forbundsrepublikken Tysklands område, samt perioder, der er tilbagelagt uden for dette område, ikke, eller kun under visse betingelser, medfører udbetaling af ydelser, når de berettigede er bosat uden for Forbundsrepublikken Tysklands område.«

For så vidt angår »anvendelse af den nederlandske lovgivning om forsikring mod uarbejdsdygtighed«, jfr. bilag VI, litra I, Nederlandene, punkt 4, indeholder bestemmelsen derimod ikke en tilsvarende undtagelse. Når der ikke foreligger en sådan undtagelsesbestemmelse, anvendes det almindelige princip efter artikel 10, stk. 1.

— Den løsning, jeg foreslår, er efter min mening ikke i strid med generaladvokat Sir Gordon Slynn's forslag til afgørelse i sag 302/84, Ten Holder, (Sml. 1986, s. 1821), vedrørende et bopælskrav af samme art i henhold til en overgangsbestemmelse i AAW. I den sag var sagsøgeren allerede forsikret i henhold til en tvungen forsikring i Forbundsrepublikken Tyskland, da han frivilligt tilsluttede sig ordningen efter AAW. I så fald er den frivillige forsikring kun subsidiær og derfor ikke omfattet af forordning nr. 1408/71's anvendelsesområde, idet forordningens artikel 13 bestemmer, at

»de personer, der er omfattet af denne forordning [er] alene undergivet lovgivningen i *én medlemsstat* ...« (min fremhævelse).

8. Med disse bemærkninger som udgangspunkt skal jeg herefter foreslå, at de af Raad van Beroep, Utrecht, forelagte præjudicielle spørgsmål besvares således:

»1) Forordning nr. 1408/71 finder anvendelse på de medlemsstaters borgere, som modtager ydelser ved invaliditet i henhold til den nederlandske lovgivning om uarbejdsdygtighed.

Begrebet 'selvstændige erhvervsdrivende' omfatter ligeledes, jfr. artikel 1, litra a), ii) og iv), samt bilag VI, litra I), Nederlandene, i forordning nr. 1408/71, enhver person, som, uden at der foreligger en arbejdskontrakt, har udøvet en beskæftigelse eller et erhverv, for hvilke der i nederlandsk lovgivnings forstand er oppebåret andre indtægter end dem, der erhverves ved selvstændig drift af en virksomhed eller ved udøvelse af et liberalt erhverv i samme lovgivnings forstand.

2) En medlemsstats lovgivning, hvorefter der ved det kompetente nationale organs tilkendelse af sociale ydelser også tages hensyn til beskæftigelse, som den i henhold til ordningen forsikrede helt eller delvis har udøvet i et tredjeland, må anses for 'lovgivning' i forordning nr. 1408/71's forstand.

3) Artikel 2, stk. 4, i forordning nr. 1390/81 finder anvendelse, såfremt den institution, der skal udbetale ydelser ved invaliditet, nægter at tilkende sådanne ydelser med den begrundelse, at ansøgeren ikke forud har haft bopæl i den pågældende medlemsstat i en uafbrudt periode på 52 uger.«